

УДК 378.22.018-053-057.212:17

Н. В. БЄЛЯЄВА

Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка, Полтава

УРАХУВАННЯ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У ВИХОВАННІ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ-МЕНЕДЖЕРІВ

У статті розкрито сутність виховання майбутніх магістрів-менеджерів; висвітлено важливі аспекти виховання їх професійно-етичних якостей із урахуванням вікових особливостей.

Ключові слова: виховання, виховання професійно-етичних якостей, магістр, пізній юнацький вік, рання дорослість.

Актуальність та постановка проблеми. На сучасному етапі демократичної перебудови освітньої галузі подальшого значення набуває процес входження України в освітній і науковий простір Європи. У цьому контексті не може залишатись осторонь інноваційних перетворень підготовка майбутніх менеджерів, зокрема виховання їх професійно-етичних якостей.

Національна доктрина розвитку освіти [5] першочерговим завданням освітньої галузі визначає виховання гуманістично спрямованої особистості, а освіта визначена головним чинником формування нових життєвих орієнтирів особистості. Практичне вирішення цих завдань тісно пов'язане з розвитком гуманістичної самосвідомості, творчої ініціативи особистості, її здатності легко знаходити спільну мову з людьми; із формуванням уміння проявляти толерантність у прийнятті значущих рішень, нести відповідальність за наслідки власних дій і вчинків.

Розвиток особистості майбутніх менеджерів вимагає здійснення цілеспрямованої виховної роботи з усіх напрямів виховання з обов'язковим урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності фахівців, необхідних для цього людських і професійних якостей та вікових особливостей суб'єктів виховного впливу.

Аналіз публікацій та досліджень. Вивченням особливостей професійної діяльності менеджера, виявленням місця психологічних компонентів у загальній системі управління займалися М. Альберт, Б. Андрушків, Г. Артюр, В. Афанаєв, В. Бондар, Ф. Генов, О. Годунов, М. Дарманський, Д. Кайдалов, В. Казміренко, Л. Карамушка, О. Ковальов, М. Мескон, А. Свенцицький, Г. Слезінгер, Ф. Хедоурі, Я. Шкурко, Г. Щокін та ін.

Дослідженню психологічних особливостей професійного спілкування приділяли значну увагу С. Братченко, Г. Денисенко, М. Заброцький, О. Коропецька, С. Мусатов, Н. Чепелева; психолого-педагогічним особливостям професійної підготовки майбутніх фахівців – В. Ананьєв, І. Горлинський, В. Дяченко, В. Семиченко.

Виховні можливості навчально-виховного процесу у вищій школі окреслені в роботах С. Архангельського, О. Леонтєва, І. Лернера, Н. Ничкало.

Морально-етичні аспекти виховання особистості розробляють І. Бех, О. Вишневський, Т. Дем'янюк, Л. Макарова, В. Оржеховська, С. Рудаківська, О. Сухомлинська, О. Столяренко, К. Чорна, Н. Миропольська та інші. Вагомий внесок у дослідження проблем морального виховання особистості зробили такі вітчизняні педагоги та психологи, як І. Бех, М. Боришевський, О. Вишневський, О. Киричук, Г. Костюк, М. Красовицький, Ю. Приходько, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська, Б. Суходольський, К. Чорна, Ж. Юзвак та ін. Питанням формування моральних якостей особистості значну увагу приділяли, О. Богданова, В. Гурін, І. Зязюн, І. Кон, І. Мар'єнко, Т. Цвелих, Н. Щуркова та ін.

Професійно значущим якостям, які формуються у процесі навчання та виховання, особистої діяльності в міру накопичення позитивного досвіду, присвячені дослідження А. Капської, Н. Кузьміної, А. Петровського, Л. Савенкової, В. Сухомлинського та ін.

Сутність і закономірності розвитку особистості в юнацькому та ранньому дорослому віці знайшли відображення у працях М. Алексєєвої, Л. Божович, М. Боришевського, Д. Ельконіна, І. Кона, Г. Костюка, А. Маркової.

Формування цілей статті. Мета статті – розкрити сутність виховання майбутніх магістрів-менеджерів та розглянути важливі аспекти виховання їх професійно-етичних якостей в контексті врахування вікових особливостей.

Виклад основного матеріалу. Смісловим ядром освіти є виховання, а предметом виховання є людина, людина культури і моральності. Сучасна парадигма вищої школи спрямована на підготовку не тільки фахівця, висококомпетентного професіонала, але й духовно розвиненої, професійно толерантної особистості, яка гармонізує єдність духовно-морального, професійного і громадянського виховання.

У широкому соціальному значенні виховання – передавання соціального досвіду, накопиченого людством упродовж усієї історії, від старших поколінь молодшим.

У вузькому соціальному значенні виховання – спрямований вплив на людину суспільних інститутів із метою передати їй певні знання, сформувані необхідні навички і вміння, гідну поведінку, наукові переконання, суспільні цінності, моральні та політичні орієнтири, життєві настанови і перспективи

У широкому педагогічному значенні виховання – цілеспрямований, організований і систематичний вплив вихователів, організованого соціального педагогічного середовища з метою сформувані всебічно розвинену особистість. Поняття «виховання» у такому контексті охоплює весь навчально-виховний процес. [7, с. 322-323].

Дж. Локк розглядав виховання як процес розвитку особистісних моральних якостей. “Доброчесність, саме доброчесність – складна і цінна мета виховання... Всі інші міркування, всі інші якості повинні дати дорогу доброчесності” [1, с.185].

Розвиток професійно-етичних якостей слухачів магістратури вищого навчального закладу відбувається в реалізації їх морального виховання.

Моральне виховання – виховна діяльність вищого навчального закладу, спрямована на формування у студентів стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі ідеалів, норм і принципів моралі, участі у практичній діяльності [7, с. 331].

Послідовність, єдність, наступність і результативність процесу виховання пов'язана і залежить від психологічної структури особистості, украй важливою при цьому є реалізація принципу природовідповідності.

Принцип природовідповідності спрямований на врахування багатогранної

природи людини. Особливостей її анатомо-фізіологічного і психічного розвитку з погляду віку і статі [4, с. 217].

Відповідно до періодизації розвитку особистості у онтогенезі провідними психологами 21-23 роки – вік магістрантів – віднесено:

- до ранньої зрілості – 17-25 років (Дж. Біррен [2, с.222]);
- до ранньої дорослості – 21-25 років (Д. Бромлей [2, с.222]);
- до юнацького періоду – 18-21 років для юнаків, 17-20 років для дівчат та ранньої дорослості 22-28 роки для чоловіків, 21-26 років – для жінок (В.Бунак [2, с.223]);
- до молодості – 19-28 років (В. Слободчиков [2, с.225]).

Крім того, за періодизацією розвитку в онтогенезі В. Слободчикова [2, с.225], людина у 17-21 роки проходить кризу юності – процес індивідуалізації, становлення ціннісних орієнтацій, формування особистих та професійних цінностей, пріоритетів та ідеалів.

Дослідження Д.Ельконіна, Л.Божович, І.Кона, Д.Фельдштейна та ін. свідчать, що пізній юнацький вік є сенситивним до змін у соціумі, професійному середовищі, колективі, найсприятливішим у становленні характеру людини, розкритті її як гуманної особистості. Цей віковий період характеризується усталенням морально-духовного “Я”, пошуком свого місця у світі, можливістю оцінювати мотиви власних рішень і вчинків. Помірна емоційність, пошук ідеалу і себе в цьому ідеалі свідчать про те, що саме цей віковий період є вирішальним у становленні та майбутньому утвердженні морально зрілої особистості фахівця.

Провідною діяльністю періоду ранньої дорослості є професійне навчання або трудова діяльність. Деякі молоді люди поєднують навчання та працю. Рання дорослість є сприятливим періодом для засвоєння ділових норм і етики стосунків між людьми, оволодіння професійно-трудовими навичками. Засвоєні в цей період знання, вміння, навички, розвинуті якості та здібності надалі розвиваються і удосконалюються в професійній діяльності [8].

Розглядаючи самовиховання, Р. Немов [8, с.312] виділяє п'ять рівнів його розвитку. Третій рівень, професійне самовиховання, за цією класифікацією припадає на середній і пізній юнацький вік та початок дорослості – студентський вік та навчання у магістратурі.

Це підтверджує важливість та доцільність виховання професійно-етичних якостей у магістрантів – майбутніх менеджерів освіти та фахівців управління проектами.

Стати справжнім фахівцем можна за умови наявності сформованої сукупності певних природних рис і якостей, але цей потенціал може залишатися нерозвиненим, якщо майбутній фахівець не отримає належної професійної підготовки та відповідного виховання. Навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі є джерелом духовного потенціалу молоді, але за умови реалізації гуманістичної мети їх професійної підготовки .

Про необхідність створення нової парадигми вищої освіти, орієнтованої на подолання вузькоулітаризму, йдеться у «Всесвітній декларації про вищу освіту для ХХІ століття», де зазначено, що вищі навчальні заклади мають забезпечувати таку освіту, яка виховує в них добре інформованих і глибоко мотивованих громадян, здатних до критичного мислення, аналізу суспільної проблематики, пошуку і використання рішень проблем, що стоять перед суспільством, а також до того, щоб брати на себе відповідальність за свої дії і вчинки [9].

М. Опольська визначає, що у процесі здобуття освіти відбувається становлення, збагачення і вдосконалення суб'єктивно особистісного й духовного світу молоді людини. Таке становлення є результатом цілеспрямованих впливів на знання, позицію, поведінку, діяльність людини різних структур навчального закладу та

різних соціальних інститутів, впливу довкілля (як необхідної умови професійного становлення і розвитку особистості) та активності самої особистості як суб'єкта цього складного процесу [6, с. 121].

Починаючи з перших днів навчання у вищій, засвоюючи навчальні дисципліни, розвиваючись як особистість, студент потрапляє в складні навчально-пізнавальні ситуації, коли висловлюються різноманітні оцінні судження. Він бере участь у дискусіях, при цьому нерідко змушений йти на компроміс, урахувати інтереси оточуючих, погоджуватися з опонентом у тому випадку, коли він наводить незаперечні аргументи. Здобуваючи навички не тільки професійного, але й соціального спілкування, студент засвоює і закріплює ті норми та правила, які прийняті в тому чи іншому професійному середовищі, тобто оволодіває основами культури толерантної поведінки [3, с. 45].

Результати дослідження. Згідно з концепцією виховної роботи кафедри педагогічної майстерності та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка у процесі підготовки майбутніх фахівців зі спеціальностей специфічних категорій 8.18010020 «Управління навчальним закладом» та 8.18010013 «Управління проектами» в аудиторній та позааудиторній роботі:

- враховуються індивідуально-психічні якості магістрантів, створені умови для їх усебічного розвитку;
- враховується характер майбутньої діяльності фахівців-магістрів управління навчальним закладом та управління проектами ;
- налагоджена активна вербальна та емоційна інтеракція;
- реалізуються науково визначені і чітко сформульовані дидактичні та виховні цілі.
- створені умови для свідомої участі слухачів у навчально-виховній діяльності як активних суб'єктів цього процесу;

Характер взаємодії науково-педагогічних працівників з магістрантами при цьому гуманістично спрямований, демократичний, природовідповідний і ґрунтується на загальнолюдських цінностях.

Висновки та перспективи досліджень. На сучасному етапі суспільного розвитку чільне місце у підготовці майбутнього фахівця, зокрема менеджера проектів, керівника навчальним закладом, належить не тільки інтелектуально вагомим, специфічно професійним якостям та здібностям (володіння сучасними технологіями, логічне мислення, комунікабельність, наполегливість, відповідальність), а й моральним якостям, гуманістичній спрямованості, професійній етиці, що забезпечить їх толерантну взаємодію з майбутніми колегами, підлеглими, а значить, ефективну професійну діяльність. Виховання професійно-етичних якостей майбутніх управлінців у вищому навчальному закладі відбувається з урахуванням вікових особливостей магістрантів. Подальші дослідження убачаємо в розкритті методів та заходів із виховання професійно-етичних якостей майбутніх менеджерів в аудиторній та позааудиторній діяльності.

Список використаної літератури

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.П. Волкова. – К.: Видавничий центр "Академія", 2003. – 576 с.
2. Гамезо М.В. Возрастная и педагогическая психология: Учеб. пособие для студентов всех специальностей педагогических вузов / М.В. Гамезо, Е.А. Петрова, Л.М. Орлова. – М.: Педагогическое общество России, 2003. – 512 с.
3. Коржув А.В. Толерантність в контексте педагогической культури преподавателя вуза / А.В. Коржув, Н.Ю. Кудзиева, В.А. Попков // Педагогіка. – 2003. – № 5. – С. 44-48.
4. Кузьмінський А.І. Педагогіка: Підручник / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2007. – 447 с.

5. Національна доктрина розвитку освіти // [Електронний ресурс] / Реж. доступу до дж.: <http://osvita.ua/legislation/other/2827>

6. Опольська М. В. Толерантність як один із компонентів гуманістичної спрямованості особистості / М. В. Опольська // Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., (м. Житомир, 11–12 жовт. 2007 р.). – Житомир : Вид-во Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка, 2007. – С. 119–122.

7. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

8. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник. 2-ге видання / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та інші. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.

9. Тенденції розвитку системи вищої освіти // [Електронний ресурс] / Реж. доступу до дж.: <http://ukped.com/statti/zagalna-pedagogika/2254-tendentsiyi-rozvoitku-sistemi-vischoyi-osviti.html>

Беляева Н.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленко, Полтава

УЧЕТ ВОЗРАСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ В ВОСПИТАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ЭТИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ БУДУЩИХ МАГИСТРОВ-МЕНЕДЖЕРОВ

В статтє раскрыта суццность воспитания будущих магистров-менеджеров; отражены важные аспекты воспитания их профессионально-этических качеств с учетом возрастных особенностей.

Ключевые слова: воспитание, воспитание профессионально-этических качеств, магистр, поздний юношеский возраст, ранняя взрослость.

Belyaeva N.V.

Poltava Korolenko National Pedagogical University, Poltava

THE REGARD OF AGE FEATURES IN PROFESSIONAL-ETHICAL QUALITIES OF FUTURE MASTERS-MANAGERS

The article reveals the essence of training among the future masters-managers important aspects of the training of their professional-ethical qualities are highlighted, taking into consideration the age peculiarities.

Keywords: education, training professional and ethical qualities, the master, the late junior age, early adulthood.